

Redigeret af Anders Mørkbak Bruun

ERHVERVSJURA

FINNER GÅR MED KNIV

INJURIER: Det er uhyre vanskeligt at forstå, at man i et liberalt demokrati straffer folk for at sige deres mening eller for at sige den på en upassende måde.

LARS BO
LANGSTED

Professor, Juridisk Institut,
Aalborg Universitet

»Alle finner går med kniv«. Det var et af de udsagn, vi alle gik og sagde til hinanden, da jeg for (alt) for mange år siden var barn. Når vi sagde det, var det lidt pirrende, lidt eksotisk, men vi vidste godt, at det selvfølgelig ikke passede.

Der var vistnok endda en af os, der engang havde mødt en ubevæbnet finne, så vi når vi sagde »alle«, tænkte vi, at det nok var noget vrøvl. Men måske var der alligevel lidt om det – lige som at alle tyskere kørte Mercedes, gik med gule regnfrakker og blå kaptajns-kasketter, for sådan nogle havde vi jo med vores egne øjne selv set ved sommerhusene i Søndervig ved Vesterhavet.

Da vi blev lidt ældre, brugte vi vendingen »alle finner går med kniv« som eftersætning, når vi havde sagt, at man jo skulle passe på med generaliseringer. Så var vi blevet så meget klogere – mente vi.

Men egentlig var det jo et ganske forfærdende udsagn, som vel burde være strafbart. Man kunne lige så godt have sagt, at »alle finner er kriminelle«. I dag giver det jo mindst syv dages ubetinget fængsel at rende rundt med en kniv på sig, så det er vel det reelle meningsindhold.

Man kommer til at tænke på, om det mon kunne være en overtrædelse af straffelovens § 266 b, hvorefter man kan straffes med fængsel i indtil to år, hvis man offentligt fremsætter udtalelser, ved hvilken »en gruppe af personer trues, forhånes eller nedværdiges på grund af sin ... nationale ... oprindelse«.

Det er vel nedværdigende at blive beskyldt for at være kriminel. Hvis vi altså lige ser bort fra kriminelle kredse.

Jeg vil tro, at den finske ambassadør dengang også havde hørt udsagnet, og jeg er temmelig sikker på, at han ikke et sekund overvejede at melde de formastelige til politiet, men enten syntes, at det var ganske fornøjeligt eller i det højeste havde et skuldertræk til overs for udsagnet og mente, at det vel dybest set sagde mere om afsenderen end om finnerne. Ganske ligesom det i dag siger mere om afsenderen, når det hævdes, at østeuropæere er hjemmøvere – eller også

er det omvendt. Men begge dele er lige forkert.

Hvis jeg dengang havde sagt om en konkret finne, at han »går med kniv«, ville jeg – sådan som lovgivningen i hvert fald nu er skruet sammen – muligvis have overtrådt straffelovens § 267 om at udbrede sigtelser mod nogen for et forhold, der er egnet til at »nedsætte den fornærmedes i medborgers agtelse«. Efter retspraksis dog afhængigt af, om det ville være en beskyldning for en »grov« forbrydelse.

I år 2000 brugte man i Højesteret megen energi og spalteplass på at vurdere udsagnene fra en nu afdød partistifter. Højesteret sagde bl.a.:

»Tiltaltes udtalelser under tv-udsendelsen indeholdt det klare budskab, at alle her i landet boende muslimer,

der stammer fra en vis kreds af lande, vil kastrere og dræbe Danmarks øvrige befolkning, så snart de bliver mange nok til at gennemføre en sådan udryddelsesproces, og at de derfor tilhører en gruppe af verdensforbrydere. Tiltalte lagde hermed en befolkningsgruppe for had på grund af dens tro og oprindelse.

Tiltaltes udtalelser er således groft forhånende og nedværdigende over for denne befolkningsgruppe. De kan ikke legitimeres under påberøbelse af videnskabelighed eller saglig debat, og det er uden betydning for en bedømmelse af strafbarheden efter straffelovens § 266 b, stk. 1, hvorledes islam bogstaveligt kan forstås, eller hvilke samfundsmæssige konsekvenser en virkelig-gørelse af fundamentalisti-

ske muslimers program har afstedkommet.

Gerningsindholdet i § 266 b skal fastlægges under hensyn til ytringsfriheden. Ytringsfriheden er grundlæggende for et demokratisk samfund, idet tolerance over for andres meninger er en nødvendig forudsætning for den frie debat. Ytringsfriheden skal imidlertid udøves med fornøden respekt for andre menneskerettigheder, herunder retten til beskyttelse mod trosdiskriminerende forhånelse og nedværdigelse.«

Domstolene har også beskæftiget sig med udsagn om, at det er »dårlige kammerater« og »halvsadister«, der går på sergentskole, og senest har Østre Landsret behandlet en sag, hvor der skete frifindelse for anvendelse af ordet

Kan man komme i konflikt med straffelovens paragraf 266 b ved at fremsætte det synspunkt, at finnerne som befolkningsgruppe bærer kniv?

Modelfoto: Caspar Benson

»ekstremist«, men domfældelse for at have beskyldt en person for at gå ind for stening.

I en glimrende artikel i Ugeskrift for Retsvæsen har Jacob Mchangama for nylig gennemgået § 266 b og hele dennes tilblivelseshistorie. Han beskriver bl.a., at forbuddet i FN-konventionen om borgerlige og politiske rettigheder mod såkaldt »hate speech« blev vedtaget med stemmer fra »primært Sovjetunionen og allierede samt ikke-vestlige lande med meget tvivlsom respekt for menneskerettigheder. Nej-blokken bestod derimod primært af vestlige, liberale demokratier som USA, UK og de fem nordiske lande.«

Ved den senere debat om FN's racediskriminationskonvention udtrykte den colombianske repræsentant tydeligst, hvor forsigtig man skal være ved indgreb i ytringsfriheden, der ikke er bydende nødvendigt (som det efter de fleste opfattelse er ved direkte opfordringer til vold):

»[Article 4] is a throwback to the past. [...] Punishing ideas, whatever they may be, is to aid and abet tyranny, and leads to the abuse of power [...] As far as we are concerned and as far as democracy is concerned, ideas should be fought with ideas and reasons; theories must be refuted by arguments and not by the scaffold, prison, exile, confiscation or fines.«

I en hjemmestrikket oversættelse siges:

»Artikel 4 er et skridt tilbage til fortiden ... At straffe ideer, uanset deres art, er at understøtte tyranni og fører til magtmisbrug ... Efter vores opfattelse og for så vidt angår demokrati, skal ideer imødegås med ideer og argumentation – ikke med skafot, fængsel, eksil, konfiskation eller bøder.«

Vagn Greve har for nogle år siden meget præcist beskrevet, hvorledes en stor del af de bestemmelser, der straffer ytringer (herunder § 266 b), i virkeligheden er en »straf for at udtrykke sig plat og vulgært«, idet man – strafrit – kan sige nøjagtig det samme i en videnskabelig fremstilling eller give den kunstnerisk form eller lade den fremgå af en karikaturtegnning.

Han illustrerer det ved at

henvise til en afgørelse fra 1958, hvor landsretten havde udtalt, at det ville ligge inden for ytringsfrihedens grænser at betegne nogle citater som »vildledende«, og at Højesteret formentlig var enig i dette, men dømte den tiltalte for at have brugt ordene »citafusker« og »ordbedrager«.

Citatet ovenfor fra Højesterets dom fra år 2000 synes også at bekræfte Greves beskrivelse.

Man må aldrig glemme, at lovgiver kan vedtage en lov, hvorefter mindretallet ikke bare kan straffes for at udtale deres mening (måske blot på en særlig måde), men at det samtidig er en demontering af demokratiet. Lovgiver kan jo således som i Tyskland bestemme, at det er strafbart at hævde, at koncentrationslejrene aldrig har eksisteret, og man kan idømme Galilei livsvarigt fængsel for at forfægte Kopernikus' synspunkt om jordklodens bevægelse som en planet – alt sammen i den bedste mening, for man »ved« jo, at synspunktet er forkert og dermed mindre værdigt, ja måske ligefrem skadeligt for ubefæstede sjæle.

Der kan – helt undtagelsesvis – måske være fornuftige argumenter for at straffelægge ytringer: opfordringer til vold, trusler på livet m.v., men det er uhyre vanskeligt at forstå, at man i et liberalt demokrati straffelægge folk for at sige deres mening eller for at sige den på en upassende måde.

Det er efter min opfattelse på tide at gennemgå vores injurielovgivning og vores lovgivning om diskriminerende udtalelser og barbere dem ned til det absolut nødvendige i det omfang, de ikke blot kan afskaffes.

Advarsel: Ovenstående rummer såvel juridisk funderede beskrivelser baseret på min faglige ekspertise som politiske betragtninger baseret på mine tanker og idealer som samfundsborger – dog ikke partipolitiske sådanne. Blandingsforholdet er i dag vel overvejende til den politiske side ...

HOVEDPUNKTER

■ Der kan være fornuftige argumenter for at straffelægge ytringer.

■ Det er efter artiklens forfatters opfattelse på tide at gennemgå injurielovgivningen og lovgivningen om diskriminerende udtalelser og barbere dem ned til det absolut nødvendige.